

Handläggare mobilitet Andreas Kjällgren
E-post: andreas.kjallgren@ale.se

Kommunstyrelsen

Tjänsteutlåtande - Prioritering av klimatutmaningar inom Fossiloberoende Västra Götaland

Västra Götalandsregionen och Länsstyrelsen har ett uppdrag att ta fram regionala prioriteringar för hur vi ska nå ett gott liv i en fossiloberoende region till 2030, samt för hur den förändringen ska kunna bli en innovativ förändringskraft som skapar utveckling i Västra Götaland. Under hösten 2015 har arbetet gått in i en dialogfas och nu vill Västra Götalandsregionen ha inspel från bland annat kommunerna till arbetet att få fram prioriterade insatsområden inom klimatområdet. För att nå Västra Götalandsregionens klimatområde har rapporten "Faktaunderlag med klimatutmaningar för Västra Götaland" tagit fram 15 klimatutmaningar inom 6 områden: Förnybar energi, Energismarta och sunda bostäder och lokaler, Hållbara Transporter, Fossilfri industri, Klimatanpassade måltider och Hållbar turism och resurseffektiv konsumtion.

Utifrån dessa har ett förslag på prioritering av insatsområden tagits fram där Ale kommun utifrån att vägtrafiken är en av de största orsakerna till växthusgasutsläpp idag, vill att Västra Götalandsregionen prioriterar

- **Hållbara Transporter**, med förslag på bättre samordning av kollektivtrafik för att skapa utrymme för en ökning, elmatarbussar som kan gå nära bostäder, möjligheten att se kollektivtrafik som infrastruktur vid nybyggnation, eladdnings infrastruktur, lokala arbetsplatser, gemensam upphandling av elbilar och cykelvagn på tåget.

Det finns ett stort behov av nybyggnation inom Västra Götalandsregionen och byggandet är idag en stor utsläppskälla. Därför vill vi att Västra Götalandsregionen prioriterar

- **Energismarta och sunda bostäder och lokaler**, där kommunerna kan gå ihop inom VGR och ställa sådana energi- och hållbarhetskrav vid markanvisning så att de gemensamma målen nås.

Dagens matkonsumtion är en stor källa till utsläpp av växthusgaser, där vi ur ett konsumtionsperspektiv ser klimateffekterna av hur vi producerar och konsumerar livsmedel. Därför vill vi att Västra Götalandsregionen prioriterar

- **Klimatanpassade måltider**, med fokus på klimatsmart och ekologisk mat i de offentliga köken med gemensamma utbildningspaket för personal i kök, samt att gå ihop inom Västra Götalandsregionen och ta fram en gemensam ram för upphandling av livsmedel för klimatanpassade måltider.

Förvaltningens beslutsförslag till kommunstyrelsen

Kommunstyrelsen ställer sig bakom sektor kommunstyrelsens yttrande

Kommunstyrelsen ger kommunstyrelsens arbetsutskott i uppdrag att justera yttrandet efter dialog i kommunfullmäktige

Kommunstyrelsen uppdrar till kommunstyrelsens ordförande och kommunchefen eller dess ersättare att underteckna yttrandet

Gunilla Dörner Buskas
Utvecklingschef

Andreas Kjällgren
Handläggare mobilitet

Beslutsunderlag

- Tjänsteutlåtande,
- Yttrande2015-11-15,
- Faktaunderlag med klimatutmaningar för Västra Götaland.

Ärendet expedieras efter beslut till:

Alexandra von Schéele, Handläggare mobilitet, Miljöplanerare.

För vidare hantering

Yttrandet skickas till Västra Götalandsregionen.

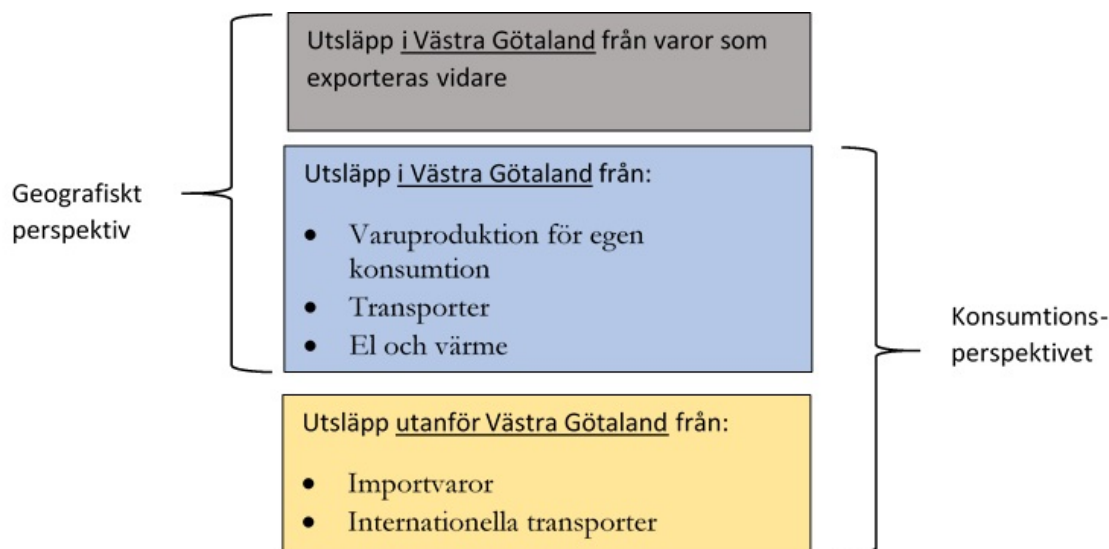
Bakgrund

Västra Götalandsregionen och Länsstyrelsen har ett uppdrag att ta fram regionala prioriteringar för hur vi ska nå ett gott liv i en fossiloberoende region till 2030, samt för hur den förändringen ska kunna bli en innovativ förändringskraft som skapar utveckling i Västra Götaland. Under 2014/2015 har olika underlagsmaterial tagits fram, där ”Faktaunderlag med klimatutmaningar för Västra Götaland” är ett.

Under hösten 2015 har arbetet gått in i en dialogfas och nu vill Västra Götalandsregionen ha inspel från bland annat kommunerna till arbetet att få fram prioriterade insatsområden inom klimatområdet utifrån ”Faktaunderlag med klimatutmaningar för Västra Götaland”. Förslagen kommer efter analys och bearbetning att bli underlag till prioriteringar för politiska beslut under våren 2016.

Kort sammanfattning av hur Västra Götalandsregionen ser på läget idag

I underlagsmaterialet ”Faktaunderlag med klimatutmaningar för Västra Götaland” presenteras en lägesuppdatering för klimatarbetet i regionen. Där beskrivs två perspektiv på beräkning av växthusgasutsläpp: Ett geografiskt perspektiv och Konsumtionsperspektivet. För en heltäckande bild av klimatpåverkan behövs både ett geografiskt perspektiv och ett konsumtionsperspektiv. Det geografiska perspektivet är det mest etablerade och där är fokus de utsläpp av växthusgaser som sker i Västra Götaland från bland annat varuproduktion, transporter och el- och värmeförsörjning. Konsumtionsperspektivet beskriver istället den klimatpåverkan som västsvenskarnas konsumtionsmönster orsakar både i Västra Götaland och i resten av världen. Skillnaden mellan dessa två perspektiv framgår av bilden nedan

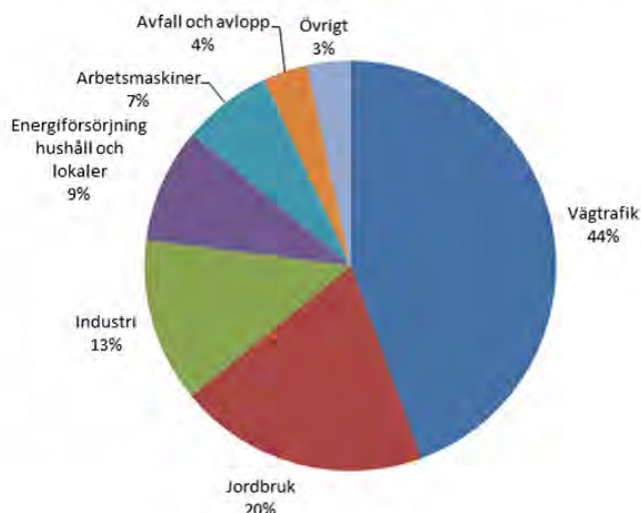

Figur 1.1 Två olika perspektiv på växthusgasutsläpp.

Utsläppen av växthusgaser orsakas av förbränning av fossila bränslen som till exempel när olja och naturgas används för industriprocesser, transporter och arbetsmaskiner. Även jordbruket står för utsläpp av växthusgaser i form av till exempel metan från djurhållningen. När vi mäter utsläppen geografiskt ser vi endast till dessa aktiviteters utsläpp inom en avgränsad yta. Ur ett geografiskt perspektiv har utsläppen av växthusgaser i Västra Götalands minskat med 10 procent, eller 1,3 miljoner ton, sedan 1990.

I klimatarbetet behöver man inte bara förhålla sig till de totala utsläppen av växthusgaser, utan också känna till att utsläppen delas upp mellan vad som kallas den handlande sektorn och den icke handlande sektorn. Den handlade sektorn ingår i handeln med utsläppsrätter i EU, och övriga kategoriseras därmed som den icke handlande sektorn. Uppdelningen är viktig eftersom vi inte kan ställa utsläppsvillkor som gäller växthusgaser på verksamheter som omfattas av handeln med utsläppsrätter. Det regionala och lokala arbetet har därför sitt fokus på den icke handlande sektorn. Fördelningen av växthusgasutsläpp för den sektorn visas i figur 1.2.

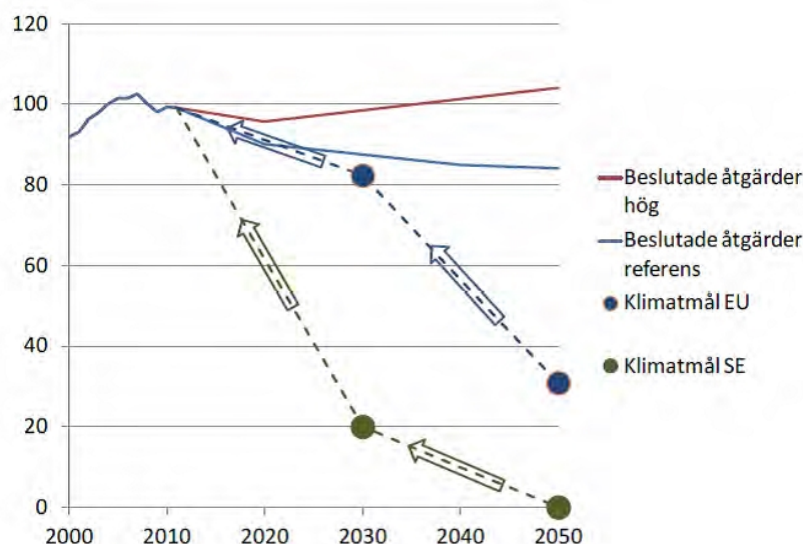
Fördelning av växthusgasutsläpp år 2012 - icke handlande sektorn

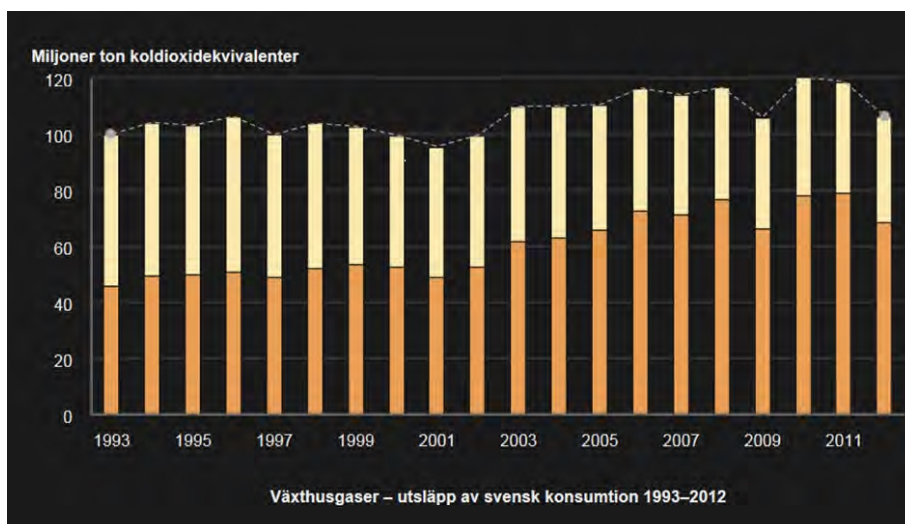
Figur 1.2 Fördelning av utsläpp från verksamheter i Västra Götaland som inte handlar med utsläppsrätter.

Utifrån ett geografiskt perspektiv på växthusgasutsläpp visas hur vägtrafiken står för 44 % av utsläppen. Figur 1.3 illustrerar tydligt behovet att arbeta med hållbara transporter.

Ett annat sätt att beskriva påverkan på klimatet är att koppla utsläppen till människors konsumtionsmönster. Då utgår beräkningen istället från vad den svenska konsumtionen ger upphov till, oavsett var i världen utsläppen sker. Utöver utsläpp på hemmaplan från till exempel bilkörning och uppvärmning räknar man i konsumtionsperspektivet de utsläpp som uppstår utomlands till följd av vår konsumtion av till exempel importerat nötkött och andra importerade varor, samt utrikes flygresor. Ur ett konsumtionsperspektiv har inte utsläppen av växthusgaser minskat sedan 1990-talets början. Figur 1.4 på nästa sida visar de totala utsläppen från svensk konsumtion de senaste 20 åren. Huvuddelen av utsläppen sker numera i utlandet.

Figur 1.3: Utveckling av vägtrafikens användning av fossil energi med beslutade åtgärder jämfört med Klimatmål. Beslutade åtgärder inkluderar åtgärder och styrmedel som var beslutade i slutet av 2011, och innefattar bland annat koldioxidkrav på personbilar. Detta finns redovisat i Trafikverkets underlagsrapport till Färdplan 2050. Skillnaden mellan "beslutade åtgärder hög" respektive "referens" är framför allt en lägre trafikprognos i referensalternativet. Det väsentliga är dock inte dessa skillnader utan skillnaden mellan dagens utveckling och de mål som finns för Sverige och EU.

Figur 1.4 Utsläpp av växthusgaser från svensk konsumtion i Sverige och i andra länder.

Fördelat per person är utsläppen år 2012 lika stora som 1993, cirka 11 ton koldioxid-ekvivalenter per person. Det är viktigt att komma ihåg att det är ett genomsnitt. Det är stor skillnad mellan de som ger upphov till de minsta respektive de största utsläppen i Sverige. Utsläppen per person kan variera från till exempel 2,5 ton växthusgaser (boende i flerbostadshus, ingen egen bil, semesterresor utan flyg, låg köttkonsumtion) till mer än 20 ton växthusgaser (boende i villa, två bilar, två längre flygresor per år, hög köttkonsumtion).

Klimatmål för Västra Götaland

Länsstyrelsen och Västra Götalandsregionen har tillsammans utarbetat tre detaljerade klimatmål som antogs 2015.

1. **Minskade utsläpp av växthusgaser:** År 2020 ska alla verksamheter som ligger utanför handeln med utsläppsrätter sammantaget ha minskat utsläppen av växthusgaser med 40 procent jämfört med år 1990. År 2030 ska utsläppen vara 80 procent lägre jämfört med år 1990. Utsläppen av växthusgaser minskas enligt följande
 - Vägtrafik: År 2020 med 40 procent jämfört med 1990. År 2030 med 80 procent jämfört med 1990.
 - Jordbruk (exklusive arbetsmaskiner): År 2030 med 20 procent jämfört med 1990.
 - Energiförsörjning och industriprocesser: År 2020 med 40 procent jämfört med 1990. År 2030 med 80 procent jämfört med 1990.
 - Arbetsmaskiner: År 2020 med 25 procent jämfört med 1990. År 2030 med 80 procent jämfört med 1990.
2. **Ökad andel förnybar energi:** År 2020 ska andelen förnybar energi öka till minst 60 procent. År 2030 ska andelen förnybar energi öka till minst 80 procent.
3. **Minskad klimatpåverkan från vår konsumtion:** År 2030 har en klimatsmart konsumtion minskat utsläppen av växthusgaser med 30 procent jämfört med 2010. År 2050 har utsläppen, sett ur ett konsumtionsperspektiv, minskat till en klimatomänsigt hållbar nivå vilket idag beräknas till 1-3 ton koldioxidekvivalenter.

”Faktaunderlag med klimatutmaningar för Västra Götaland” har tagit fram 15 klimatutmaningar inom 6 områden: Förnybar energi, Energismarta och sunda bostäder och lokaler, Hållbara Transporter, Fossilfri industri, Klimatanpassade måltider och Hållbar turism och resurseffektiv konsumtion. I "Faktaunderlag med klimatutmaningar för Västra Götaland" beskrivs dagens läge för de olika områdena och vad för utsläppsminskningar som krävs för att nå klimatmålen. De 15 utmaningarna presenteras i tabell 1:

VÄSTRA GÖTLANDSREGIONENS 15 MILJÖUTMANINGAR	
Förnybar energi	
Utmaning 1. Hur kan Västra Götalands aktörer maximera produktionen av förnybar, hållbar el?	Utmaning 2. Hur ska vi kunna distribuera elen dit den behövs, när den behövs?
Utmaning 3. Hur kan vi producera bioråvara effektivare och mer hållbart?	Utmaning 4. Hur kan vi anpassa systemen av värme och kyla till ett förändrat och föränderligt behov?
Energismarta och sunda bostäder och lokaler	
Utmaning 5. Hur kan vi bo och arbeta energismart och hållbart i befintliga byggnader?	Utmaning 6. Hur bygger vi nytt energismart och hållbart?
Hållbara transporter	
Utmaning 7. Hur kan vi minska transportbehovet genom planering och innovationer?	Utmaning 8. Hur får vi förnybara, hållbara och säljbara drivmedel?
Utmaning 9. Hur får vi effektivare fordon med energieffektiv framdrift?	
Fossilfri industri	
Utmaning 10. Hur kan utsläppen av växthusgaser minska?	Utmaning 11. Hur kan industrins fossila insatsvaror ersättas av förnybara?
Klimatanpassade måltider	
Utmaning 12. Hur kan klimatanpassade matval bli förstaalternativet?	Utmaning 13. Hur kan matsvinnet minska?
Hållbar turism och resurseffektiv konsumtion	
Utmaning 14. Hur kan vi erbjuda attraktiv semester utan flyg?	Utmaning 15. Hur kan vi få mer resurseffektiva varor och tjänster?

Tabell 1: De 15 klimatutmaningarna i Västra Götalandsregionen.

Den lokala klimatpolitiska verktygslådan

För att konkretisera vad politiken kan göra har VGR satt ihop en verktygslåda med 7 områden där kommuner kan arbeta med klimatåtgärder:

1. Förändra kommunens egen verksamhet och policy
 - a. Förändringar i den egna löpande verksamheten
 - b. förändrade regler/policys som berör medborgare och företag.
2. Offentlig upphandling
 - a. Krav på upphandlade företags miljöarbete
 - b. Krav på produkternas innehåll
3. Planera och investera
4. Utbilda och påverka invånarna
 - a. Klimatutbildning i skolan
 - b. Tillhandahålla klimatinformation
 - c. Klimatkampanjer
 - d. Finansiellt stödja civilsamhällets opinionsarbete
5. Bidra till minskade utsläpp från företag
6. Stödja klimatinnovationer
 - a. Finansiering till utvecklingsprojekt
 - b. Ge lån till företag som satsar på klimatinnovationer
7. Verka för nationella/internationella klimatstyrmedel

Samråd/samverkan

Samråd/samverkan har inte bedömts nödvändig för beredningen av ärendet.

Ekonomisk bedömning/konsekvens

Remissen innebär inga ekonomiska kostnadsökningar i dagsläget för kommunens verksamheter. På sikt kan klimatsmarta alternativ leda till minskade kostnader genom exempelvis minskat resande och bättre uppvärmning.

Barnperspektivet

Det är viktigt ur ett generationsperspektiv att vi idag tar ansvar för klimatförändringarnas konsekvenser för att säkra samma möjligheter till ett gott liv för framtida generationer såväl som för dagens.

Miljöperspektivet

För att värna livsmiljön och uppnå såväl miljömål som målen i Energi- och klimatplanen behöver arbetet med minska växthusgaser intensifieras på flera nivåer. Det är bra ur ett miljöperspektiv att Västra Götalandsregionen tar fram prioriteringar för klimatarbetet.

Övriga i kommunen förekommande styrdokument som påverkar ärendet

Energi- och klimatplanen

Ärendets kommunikationsbehov

Ärendet ska kommuniceras till Miljöplanerare och Handläggare mobilitet.

Sektorns bedömning

Arbetet med att minska klimatförändringarna har än så länge inte fått önskad effekt i och med att minskningarna av växthusgaser ur ett geografiskt perspektiv, som skett inom Västra Götaland, har ätits upp av ökade utsläpp genom en ökad import, vilket blir tydligt när vi ser utsläppen av växthusgaser ur ett konsumtionsperspektiv. Eftersom det inte spelar någon roll var på jorden vi släpper ut växthusgaser behöver vi även räkna med dessa utsläpp.

Sektorn bedömer att en prioritering av **Hållbara transporter** är viktig eftersom de står för 44 % av växthusgasutsläppen ur ett geografiskt perspektiv. Det finns även mycket vi kan göra för att minska dessa utsläpp inom Västra Götalandsregionen. Sektorn bedömer det som viktigt med ett fokus på hela resan, dörr till dörr, samt att arbetet sker på flera olika områden parallellt, från ändrade beteenden till förändrade fysiska strukturer. Eftersom trafik är inbäddad i vår vardag behöver arbetet möta utmaningarna på den nivå där besluten görs: i vardagen hos medborgarna, i kommunal planering och i gemensamma utvecklingsprojekt inom regionen.

Sektorn bedömer att en prioritering av **Energismarta och sunda bostäder och lokaler** har stor betydelse genom att det idag och i överskådlig tid framöver finns ett stort behov av att bygga nya bostäder. Att klara av en befolkningsökning och urbanisering utan att öka de totala växthusgasutsläppen kräver såväl mer samarbete och nya lösningar.

Sektorn bedömer att en prioritering av **Klimatanpassade måltider** är viktig eftersom det finns stora vinster att göra genom samarbete inom regionen. Livsmedel har de senaste åren uppmärksammats, i takt med att konsumtionsperspektivet på växthusgasutsläpp etablerats på bred front, genom att det har tydliggjort att både hur vi odlar maten, vilken mat vi väljer att äta, och i vilka mängder, har stor betydelse för storleken på de totala växthusgasutsläppen.

Förslag utifrån prioriteringar av klimatutmaningar

Hållbara Transporter: Sektorn ser ett behov av en prioritering av Hållbara Transporter, med fokus på utmaning 7: Hur kan transportbehovet minskas genom planering och innovationer? och utmaning 9: Hur får vi effektivare fordon med energieffektiv framdrift? Förslag på åtgärder, projekt och samarbeten är

- Bättre samordning inom VGR är nödvändigt för ökat kollektivtrafikresande
- Ale kommun driver ett demonstrationsprojekt för små elbussar. Med elbussar kommer kollektivtrafiken nära bostäderna eftersom det tar bort behovet av bullergata. En sådan matartrafik har stor utvecklingspotential att fånga upp nya kollektivtrafikresenärer. VGR bör ge stöd till projekt och även i ägarrollen ställa krav på Västtrafik att underlätta en övergång från projektfas till ordinarie trafik.
- Kollektivtrafik som infrastruktur vid nybyggnation, där exploatörer är en finansierande aktör i kollektivtrafikförsörjningen av nya områden, precis som man idag har avtal för bl.a. VA och avfall. VGR kan utgöra en drivande part i att samla kommunerna.
- Infrastruktur för elladdning. Det finns behov av samarbete mellan kommuner för investeringsprojekt i elladdning för framförallt olika fordon (elbussar, elbilar, elcyklar)

eftersom start- och målpunkterna korsar kommungränserna, där VGR kan utgöra en plattform för samarbete.

- Fler lokala arbetsplatser. Det finns behov av att även minska antalet resor, och resornas längd på sikt för att nå både klimat- såväl som andra hållbarhetsmål. Fler lokala arbetsplatser är en förutsättning för klimatsmarta färdval som gång och cykel. VGR kan intitera och ge stöd till ett utredningsarbete.
- Gemensam upphandling av elbilar. Kommunerna inom VGR skulle kunna inleda ett samarbete kring eldrivna tjänstefordon.
- Cykelvagn på tågen. Vi behöver en planering som utgår ifrån dörr-till-dörr och där finns redan idag ett behov att använda cykeln i flera led av resan. För att nå GR:s strukturbild med en ökad regionförstoring blir det allt vanligare med framförallt tåg på delar av resan, där cykeln ställs vid ena änden, trots att det finns behov även på den andra. VGR kan ställa krav på Västtrafik för att underlätta ökad cykelpendling.

Energismarta och sunda bostäder och lokaler: Det finns ett stort behov av nybyggnation inom Västra Götalandsregionen och byggandet är idag en stor utsläppskälla. Därför föreslår sektorn att Västra Götalandsregionen prioriterar Klimatutmaning 6: Hur bygger vi nytt energismart och hållbart? Det är viktigt då det idag råder vissa oklarheter att med dagens byggregler och styrmedel nå de uppsatta klimatmålen. Därför

- Ser Ale kommun ett behov av att gå ihop inom VGR och ställa sådana energi- och hållbarhetskrav vid markanvisning så att de gemensamma målen nås. VGR bör vara en plattform för samarbete och söka en gemensam överenskommelse.

Klimatanpassade måltider: Det är viktigt att Västra Götalandsregionen, utifrån att livsmedel står för en stor del av växthusgasutsläppen, arbetar med Klimatutmaning 12. Hur kan klimatanpassade matval bli förstaalternativet? Förslag är

- Fokus på klimatsmart och ekologisk mat i de offentliga köken där VGR kan ta fram och stötta gemensamma utbildningspaket för personal i kök.
- Gå ihop inom VGR och ta fram en gemensam ram för upphandling av livsmedel för klimatanpassade måltider.